

01.07.2025

Językoznawstwo

**Między oryginalnością a konwencją. O leksyce powieści bałkańskich
Teodora Tomasza Jeża**

Autor/Redaktor: Iwona Żuraszek-Ryś

Wydawnictwo:: Uniwersytet Zielonogórski

ISBN: 978-83-7842-568-7

Niniejsza rozprawa jest poświęcona analizie warstwy leksykalnej powieści bałkańskich Teodora Tomasza Jeża, a podstawą badań postanowiono uczynić część dorobku jednego z bardziej płodnych pisarzy XIX w., a przy tym cieszącego się popularnością wśród licznych kręgów czytelniczych i stanowiącego niewątpliwą autorytet.

Obfitość prac, jakie po sobie pozostawił Jeż, może skłaniać do refleksji nad sposobami używania środków językowych i ich przekształceniami, a więc nad tym, czy ta znaczna liczba tekstów koresponduje z kreatywnością autorską, czy może skazuje twórcę na powtarzalność własnych wyborów leksykalnych. Podjęte w tej rozprawie rozważania będą zatem miały na celu charakterystykę leksyki wybranej grupy tekstów, określenie preferencji autora w jej doborze i przeobrażeń w jej użyciu w danym czasie. Z uwagi na obszerność materiału badawczego dokładniejszej analizie zostaną poddane wybrane grupy słownictwa: leksyka egzystencjalna oraz turcyzmy, a więc formy niezbędne do kreacji świata przedstawionego badanych powieści historycznych, których miejscem akcji są Bałkany.

[fragment *Wstępu*]

Spis treści

Wykaz skrótów, s. 5

Przedmowa, s. 7

Część I

Wstęp, s. 11

1. Cele badawcze, s. 11

2. Stan badań nad językiem pisarzy, s. 12
3. Stan badań nad twórczością T.T. Jeża, s. 18
4. Zaplecze metodologiczne, s. 26
5. Podstawa materiałowa rozprawy, s. 33
6. Zasady opracowania materiału, s. 50
7. Sylwetka autora i recepcja jego twórczości, s. 53
8. Powieść historyczna T.T. Jeża i jej znaczenie dla kształtowania się tradycji polskiej powieści historycznej, s. 64
9. Południowa Słowiańszczyzna i Orient w twórczości T.T. Jeża, s. 82

Część II

Charakterystyka kwantytatywna leksyki powieści bałkańskich T.T. Jeża, s. 93

1. Bogactwo leksykalne badanych tekstów, s. 94
 - 1.1. Wielkość słownika, s. 94
 - 1.2. Wskaźnik ilościowego bogactwa słownictwa, s. 98
 - 1.3. Średnia częstość hasła, s. 102
 - 1.4. Wskaźnik oryginalności słownictwa, s. 104
 - 1.5. Wskaźnik stereotypowości słownictwa, s. 109
2. Koncentracja tekstu, s. 112
3. Klasy częstości badanej leksyki, s. 117
4. Leksyka pełnoznaczna analizowanych powieści, s. 131
 - 4.1. Rzeczowniki, s. 138
 - 4.1.1. Rzeczowniki bardzo częste, s. 138
 - 4.1.2. Rzeczowniki bardzo rzadkie, s. 148
 - 4.2. Czasowniki, s. 177
 - 4.2.1. Czasowniki bardzo częste, s. 179
 - 4.2.2. Czasowniki bardzo rzadkie, s. 181

4.3. Przymiotniki, s. 199

4.3.1. Przymiotniki bardzo częste, s. 199

4.3.2. Przymiotniki bardzo rzadkie, s. 205

4.4. Przysłówki, s. 217

4.4.1. Przysłówki bardzo częste, s. 217

4.4.2. Przysłówki bardzo rzadkie, s. 224

4.5. Zaimki, s. 227

4.5.1. Zaimki bardzo częste, s. 228

4.5.2. Zaimki bardzo rzadkie, s. 231

4.6. Liczebniki, s. 232

4.6.1. Liczebniki bardzo częste, s. 232

4.6.2. Liczebniki bardzo rzadkie, s. 235

5. Leksyka niepełnoznaczna analizowanych powieści, s. 236

5.1. Przyimki, s. 236

5.2. Spójniki, s. 240

5.3. Partykuły, s. 243

6. Analiza porównawcza leksyki powieści bałkańskich T.T. Jeża ze słownictwem listów prywatnych pisarza, s. 243

Część III

Charakterystyka semantyczna wybranych grup słownictwa, s. 273

1. Leksyka egzystencjalna, s. 274

1.1. Czas, s. 274

1.2. Człowiek, s. 279

1.3. Osoba, s. 284

1.4. Jeden, s. 288

1.5. Życie, s. 292

1.6. Życ, s. 297

2. Turczyzmy, s. 305

2.1. Słownictwo związane z organizacją administracji państwowej, s. 307

2.1.1. Określenia jednostek podziału terytorialnego, s. 307

2.1.2. Określenia panujących, s. 310

2.1.3. Określenia przedstawicieli tureckiej administracji i członków wyższych warstw społecznych, s. 311

2.1.4. Określenia członków niższych i średnich warstw społecznych, s. 317

2.1.5. Nazwy nadań, wynagrodzeń, a także danin i zobowiązań wobec państwa, s. 321

2.2. Słownictwo związane ze sferą wojskowości, s. 324

2.2.1. Określenia funkcji i stopni wojskowych, s. 324

2.2.2. Nazwy jednostek wojskowych, s. 330

2.2.3. Nazwy broni, środków walki i uzbrojenia ochronnego, s. 331

2.2.4. Inne określenia związane z wojskowością, s. 333

2.3. Słownictwo religijne, s. 335

2.3.1. Określenia religii mahometańskiej i Boga, s. 335

2.3.2. Nazwy duchownych, zakonników, teologów, s. 336

2.3.3. Nazwy świąt religijnych, s. 338

2.3.4. Inne określenia związane ze sferą religijną, s. 339

2.4. Nazwy ubrań, s. 342

2.4.1. Nazwy ogólne odzieży, s. 342

2.4.2. Nazwy czapek i okryć głowy, s. 342

2.4.3. Nazwy obuwia i okryć nóg, s. 343

2.4.4. Nazwy odzieży wierzchniej i jej elementów, s. 344

2.4.5. Nazwy spodni, s. 346

2.4.6. Nazwy akcesoriów, s. 347

2.5. Nazwy dotyczące domu, stosunków pokrewieństwa, s. 348

2.5.1. Nazwy obejścia i części domu, s. 348

2.5.2. Nazwy wyposażenia wnętrza oraz akcesoriów używanych w gospodarstwie domowym, s. 349

2.5.3. Określenia osób wywodzące się z nazw pokrewieństwa, s. 352

2.6. Nazwy potraw i napojów, s. 353

2.7. Słownictwo związane z organizacją miasta oraz mniejszych jednostek terytorialnych, s. 357

2.7.1. Nazwy części miasta, s. 358

2.7.2. Nazwy budowli i ich części, s. 360

2.8. Określenia koni, maści końskich oraz akcesoriów dla konia, s. 362

2.9. Leksyka nazywająca i opisująca formy obyczajowe, s. 364

2.10. Nazwy tkanin, s. 366

Zakończenie, s. 373

Bibliografia, s. 381

Wykaz źródeł podstawowych – analizowanych powieści T.T. Jeża, s. 381

Wykaz literatury, s. 381

Summary Between originality and convention. On the Lexis of Balkan Novels by Teodor Tomasz Jeż, s. 395

Spis tabel, s. 399

Rok publikacji: 2025

Strony: 410

Słowa kluczowe: językoznawstwo diachroniczne, Jeż Teodor Tomasz, powieść bałkańska